

Aýasofýada gyzyklanmalar, sowallar we tötänlikler!..

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Aýasofýada gyzyklanmalar, sowallar we tötänlikler!..

AÝASOFÝADA GYZYKLANMALAR, SORAGLAR WE TÖTÄNLIKLER!..

Söýgüli okyjylarym, ýaňadan dile düşen Aýasofýa meselesi mundan öñem ýurduň üns merkezine düşürlipdi.

1934-nji ýylda gol çekiliп, kanuny güýje giren Ministrler Kabinetiniň karary...

Aýasofýany muzeýe öwürmek barada karar kabul edilýär.

Aşagynda ähli ministrler bilen birlikde Prezident Mustafa Kemal Atatürküňem goly bar.

Düýnem ýazypdym, ilki “Atatürküň goly galp, şonuň üçinem bu kararnamanyň güýji ýok” diýip tutdurdylar!

Beýle däldigi belli boldy...

Muny orta atanlardan soň ses-seda çykmady! Nähili gynandyryjy, türk halkyny şular ýaly hapa ýalanlar bilen ýene bir gezek aldamaga synanyşdylar.

Şindi Döwlet sowetiniň (Danıştay) 10-njy uprawleniýesi segsen alty ýyllyk kararnamanyň üstüne atanak çekdi we Aýasofýa täzeden metjit boldy. Munuň şeýle boljagy öñdenem bellidi.

Emma bu boýunça orta atylmagy gerek käbir sowallar bar.

Atatürk döwründe anyk näçe sanydygy belli bolmasa-da, müñlerce kararnama çykarlypdy.

Aýratynam ynkylaplar we ýerine ýetirilmegi derwaýys kararnamalar...

Şindi şu aşakdaky görkezilenlerde käbir hakykatlar orta çykýar:

Diýmek, kimdir birileri şol kararnamalary kanuny taýdan güýjüni ýitiren hasaplatmak üçin Döwlet sowetine yüz tutup, sud prosesini açdyryp biler... we Döwlet soweti muny kabul edip biler!

Ýeri, şonda näme bolar?

Başga bir sowal...

Şumat kanuny güýji ýatyrylan kararnama bilen baglaşykly dawalara Döwlet sowetinde öñem seredilipdi.

Olaryň hemmesi geçen ýyllarda ret edilipdi we şol kararlar Döwlet sowetiniň adminstratiw işlere garamak boýunça uprawleniýesi (Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu) tarapyndan makul kararlar hasaplanypdy.

Şindi sud organlarynyň ählisinde bolşy ýaly Döwlet sowetiniňem işgärlər düzümi düýpgöter üýtgedi.

Diýmek orta çykan netije hem şeýle:

Gutarnykly kabul edilen suduň kararlary hem islendik wagt üýtgäp biler!

Diýmek, häkimiyetler we sud organlarynyň düzümi üýtgese, suduň kararlary-da 180° üygäp bilyän eken!

Ynha, biz, hazır şular ýaly "Hukuk şertlerinde (!)" ýasaýarys.

Rejep beý şeý diýdi:

"*Ybadata öñem açyk Aýasofýa metjidiniň resmi açylyşy 24-nji iýulda Juma günü bolmaly dabarada kylynjak namazda bolar.*"

Islendik meselä garalanda, sakyrtga ýaly ýapyşyp, gerekli proseduralary amala aşyrýandyklaryny bilyärис...

Ýeri, jumga namazy neçüýn 24-nji iýulda okalýarka?..

Çünki 1923-nji ýylyň 24-nji iýuly Lozan şertnamasynyň baglaşylan günü.

Jynlaryna düşen Ismet İnönü tarapyndan gol çekilen we uzaga çeken uruşlardan soň ýurdumya azatlygyny we garaşsyzlygyny alyp beren şertnama...

Ogaryň maksady şol açylyş gününde geçiriljek dabara we okaljak köpçülükleyin namazlar bulen Lozany ünsden düşürmek we onuň ýerine Aýasofýa propogandasyny ýerleşdirmek!

Söýgülü okyjylarym, ýene bir zady alada edýärin...

Eýse Rejep beý şo gün Aýasofýa gelermikä?

Elbetde, anyk bilib-ä aýdamok welin, meň pikirimçe geler!

Onuň propaganda üçin şular ýaly gowy mümkünçilikden peýdalanmazlygy mümkün däl.

Ýene bir gyzyklanylýan mesele bar...

Bütindünýä medeni mirasynyň nusgalyk memorial binalaryndan

biri bolan Aýasofýanyň metjide öwrülmegine bütin dünýä garşy çykdy karşı. (Ol önem ybadata ýapyk däldi ahwetin!)

Rejep beý muny bilmeyändir öýdýäñizmi...

Hem karary şonuň üçin mümkün boldugyça gijikdirdi.

Eýse bu boýunça daşary ýurtlar bilen käbir gepleşikler geçirildimikä?

Meselem, Aýasofýa kararyna garşy çykyp aýak diräp durmasynlar diýip, käbir hristian ýurtlaryna nähili wadalar berildikä?

Mysal üçin Heýbeliadada birnäçe ýyllap (AKP döwründenem öñ) ýapyk halda duran we prawoslaw poplaryny ýetişdirýän Ruhban mekdebiniň täzeden açylmagy baradaky mesele orta atyldymy?

Näme üçin orta atylmasyn!..

Men bärde öz ýanymdan pikir gimnastikasyny edýärin, käbir täsin töötänlikleri we her kimiň aňynda aýlanýan sowallary siziň dykgatyňza ýetirjek bolýaryn.

Şindi iş edinip belli korpuslary önem ybadata açık Aýasofýany Dini işler ministrliginiň garamagyna geçirdiler.

Aýasofýa indi Dini işler ministrliginiň gozgalmaýan emlákler balansyndaky mülki boldy!

Mundan soň nämeleriň boljagyny hemmämiz birlikde tomaşa ederis, nesip etdiginden.

Entek Döwlet sowetiniň "zerurluga" duwlanan karary bir mälim edilsin bakaly...

Bu palaw entek kän-kän suw sorup aljaga meñzeýär!

Emin ÇÖLAŞAN.

"SÖZCÜ" gazeti, 12.07.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,

Stambul uniwersitetiniň talyby. Publisistika